

Landbruget i 1898.

Indledningsforedrag i Nationaløkonomisk Forening
d. 26. Januar 1899.

Af

Rud. Schou,
Landbrugsministeriets Tilsynsførende med Landbrugets
Udførselsforhold.

Det er gentaget til Trivialitet, at Landbruget har daarlige Tider, snart saa ofte, at man begynder at vænne sig til det i sine mere almindelige Betragtninger. Sandt er det imidlertid, desværre, at Landejendommenes Indtægt — Prisen for Varerne — er i Tilbagegang, og det stærke Pust af Foretagelsesaand og forhaabentlig forøget Fortjeneste, som Industri og Handel kan opvise i de sidste Aar, har kun naaet Landbruget i begrænset Omfang — Foretagelsesaanden findes lykkeligvis stadig, men den forøgede Fortjeneste er endnu ikke kommet.

For en Næringsvej som Landbruget, er det ogsaa af mindre Betydning at have enkelte gode Aar. Hovedsagen er, at det arbejder i den rigtige Retning og konsoliderer sig overfor Fremtiden — med andre Ord, at det vaagent følger de videnskabelige Forskninger og tekniske Fremskridt og samtidig foretager sin Omsætning paa den fordelagtigste Maade.

For imidlertid at udfinde, hvorvidt dette med Rette kan siges, maa man gaa Noget tilbage i Tiden, og navnlig begynde sin Undersøgelse omkring 1881 — det Aar, som kan betegnes som Overgangsaaret fra Kornavl til dyrisk Produktion.

Tager man Perioden 1875—78 finder man, at der i denne avledes her i Landet 19,6 Mill. Tdr. Korn, 6,4 Mill. Tdr. Rodfrugter og 2,1 Mill. Læs Hø (å 1000 Ø) og beregnet til en Værdi af c. 294 Mill. Kr.; Udbyttet var pr. Td. Ld. 103,6 Kr. I Perioden 1894—96 avledes aarlig c. 24 Mill. Tdr. Korn (altsaa en Fremgang af c. 4 Mill. Tdr.), c. 41 Mill. Tdr. Rodfrugter (Fremgang c. $34\frac{1}{2}$ Mill. Tdr.) og c. 2,9 Mill. Læs Hø (Fremgang 0,8 Mill. Læs) og beregnet til en Værdi af c. 300 Mill. Kr. og pr. Td. Land af 91,8 Kr. Disse Tal angive ganske tydelig den Væsensforandring, Landbruget er undergaaet. Man lægger navnlig Mærke til den store Forøgelse af Rodfrugtafgrøderne; langt den største Mængde heraf bruges til Kreaturfoder, og man finder ved at beregne, hvormeget der af Rodfrugter har været disponibelt pr. Kreatur daglig i de 7 Vintermaaneder: 1875—78 c. 2,8 Ø og nu c. 16 Ø , til hvilket sidste Tal maa lægges Affald fra Sukkerroernes Presning.

Man vil altsaa se, hvor yderst indgribende denne Forøgelse af Rodfrugtavlen er i Landbrugets Økonomi, og man vil endvidere af følgende Oversigt over Forandringen i Arealets Benyttelse fra 1871 til 1896, finde yderligere Bevis for, at der er foregaaet en Svingning i Retning af Tilvirkning af Næringsmidler for vore Husdyr:

Arealet med	forøget □ Mil	formindsket □ Mil
Hvede er		4,1
Rug er	7,8	
Byg er		4,5
Havre..... er	12,5	
Moden Blandsæd..... er	15,8	
Boghvede er		1,5
Bælgsæd er		4,7
Kartofler er	1,7	
Foderroer..... er	12,4	
Sukkerroer er	2,3	
Agerhø er	23,8	

Det samlede Høstareal i Danmark er siden 1871 forøget med c. 61 □ Mil, og medens Arealerne med saadanne Hovedsalgsafgrøder som Hvede og Byg ere betydelig formindskede, ser man at Arealerne med Havre, Blandsæd, Rodfrugter og Agerhø ere stærkt forøgede, altsaa netop hvad man kalder Foderafgrøder. Det er saaledes i Retning af Fremstilling af dyrisk Føde, at Landbruget arbejder og har arbejdet i den sidste Snes Aar. Bevægelsen giver sig imidlertid ikke Udslag gennem et enkelt Aar — derfor har det været nødvendigt at søge tilbage, og særlig skal jeg fremhæve den fortrinlige Vejledning, som faas gennem Tabelværket over Arealets Benyttelse i Danmark 1896 samt den reviderede Tabel for Høsten i Danmark 1875—96.

Af de tidligere nævnte Tal for Høstudbyttet fremgaar, at der i Danmark nu avles c. 4½ Mill. Tdr. Korn aarlig mere end for 20 Aar siden; men som

bemærket, er dette Merudbytte for en stor Del Fodersæd.

Lægger man indenlandsk avlet Hvede og Rug sammen med Overskudsindførslen, finder man, at den disponible Mængde Brødkorn ikke er forøget siden 1886—96; dog er dette Tal af mindre Betydning, da man ikke har noget Middel til at paavise, hvormeget heraf der anvendes til Menneskeføde, og meget betydelige Mængder vides at anvendes i andre Øjemed.

Af uformalede Kornvarer (undtagen Majs) har der været disponibelt siden 1886—96 omkring 4000 Mill. R aarlig; desværre har Tiden ikke tilladt mig at komme ind paa en nærmere Undersøgelse af dette Forholds mange forskellige Sider, men af Betydning er det at erindre Majsindførsels Stigning fra 1886—96: 150 Mill. R , og i det sidste Landbrugsaar: 866 Mill. R , saaledes at der herigennem kommer en Forøgelse af Kornmængden, som dog langt overvejende er anvendt til Fedning af Svin.

Endnu et Forhold skal jeg tillade mig at paa-pege, nemlig Overgangen til Anvendelsen af Oliekager i Stedet for Klid.

I Landbrugsaaarene var Overskudsindførslen:

	1886—96	1896—97	1897—98
Klid.....	190,4	147	126
Oliekager.....	143,5	231,3	288,9

Der er altsaa en stærk Bevægelse af at erstatte Klid med Oliekager og dermed Indførelse af en

mere økonomisk Foderblanding. Og særlig interessant er det at lægge Mærke til, at Landbruget meget vel forstaar, ikke alene at give Foderet en rationel Sammensætning, men tillige at vælge de pekuniært fordelagtigste Foderstoffer. Regner man efter den tyske Beregning af Foderstofværdienheder (kvælstofholdige Stoffer 3, Fedt 3 og kvælstoffri Extraktstoffer 1) finder man, at en Foderværdienhed har kostet i 1898

For Hvedeklid	4,25 Øre
— Hørfrøkager	3,99 —
— Rapskager	4,25 —
— Solsikkekager	3,33 —
— Bomuldsfrøkager	2,65 —

Og efter de indkomne Beretninger synes man med Bestemthed at kunne konstatere, at Forbruget af Oliekager væsentlig udgøres af de to billigste Sorter: Solsikkekager og særlig Bomuldsfrøkager.

Dette er et yderligere Bevis paa, at man har forstaaet at gøre Overgangen til — ikke alene den dyriske Produktion, men til den økonomisk-dyriske Produktion, og det er egentlig det, som kan fremhæves som ejendommeligt for de senere Aar, maaske navnlig det sidste.

Landbruget har gjort Vendingen fra Kornavl, og det er nu ved at tage denne Vending rationelt. Det gaar her som naar en hversomhelst ny Virksomhed tages op, det gælder først og fremmest om at faa den i Gang, og dernæst, naar Tiden bliver dertil, at foretage den finere Færdiggørelse, at gennemgaa hvert enkelt Punkt i Tilvirkningen og se om der kan indføres Forbedringer og Besparelser.

Gennemgaar man Landbrugets Virksomhedsgrene i det forløbne Aar, vil man bemærke en stigende Interesse for Planteavlen, som dels har givet sig Udslag i Nedsættelsen af Udvalg, dels gennem Foredrag og Indførelse af Gødningsforsøg paa omkring 200 enkelte Gaarde, for at opnaa Kendskab til, hvilken Gødning der i hvert enkelt Tilfælde skal anvendes. Forbruget af Kunstgødning er i stadig Fremgang — jeg skal nævne, at det omtrent er fordoblet i Løbet af de sidste 5 Aar, og det er i fortsat Stigning. Dette er et glædeligt Bevis paa, at der er Fremgang i Planteavlen og Interesse herfor. Og netop gennem en paa fornuftige Fremgangsmaader baseret Forøgelse af Udbyttet af vore til Landbrugsformaal anvendte 468 □ Mil, vil der tilføres Landet en stadig Indtægtsforøgelse.

Af Oplysninger angaaende Forandringer i Areal-ets Benyttelse i sidste Aar synes at fremgaa, at Hvedearealet er noget forøget, særlig paa Sjælland, Rugarealet synes i tilsvarende Grad formindsket, Arealet med Byg at være i ret stærk Tilbagegang, navnlig i Jylland, og Havre samt Blandsæd indtager et større Areal. Staldfoder dyrkes i stigende Mængde og af Meddelelser fra 89 Landmænd fremgaar, at Roearealet er betydeligt udvidet, medens 15 udtale som deres Formening, at der er Stilstand, og kun 4 formode en Tilbagegang.

Husdyrbruget er i jævn Fremgang og gennem Konkurrencer imellem de enkelte Besætningers Ydeevne og Avlsværdi har man ogsaa her paabegyndt den finere Afpudsning af Systemet, ligesom der

igennem de saakaldte »Kontrollforeninger« tilvejebringes Indseende i de enkelte Individets Produktion.

Paa Mælkeribrugets Omraade iagttager man, foruden den jævne Fremgang, Indførelse af Sammenligninger imellem Produktionsomkostninger ved Mælkens Omsætning til Smør, en Foranstaltning, som gennem de allerede indsamlede Oplysninger viser sig at være paatrængende nødvendig, og som er taget op med betydelig Kraft. Altsaa ogsaa her Bestræbelser i Retning af Økonomi og Merudbytte.

Brugen af Maskiner breder sig hvert Aar og medfører Besparelser i Arbejdsudgift, som i mange Tilfælde er ret betydelig, ligesom Mangelen paa Arbejdskraft i adskillige Egne ligefrem tvinger til Anskaffelse af Maskiner.

Haand i Haand, eller maaske rettere som dybere Begrundelse for Indførelsen af en mere økonomisk Drift, gaar Trangen til mere Oplysning. Landbruget vil vide Besked om de Ting, det har med at gøre, netop i Erkendelse af, at Kundskab er Magt — Magt, som sikrer den økonomiske Selvstændighed.

Dette kunde forstaas saaledes, som om det udelukkende er en materiel Trang, som giver sig Udslag, hvad man dog ingenlunde kan sige. Men selvfølgelig ville de Mænd, som drive et Erhverv, hvis Varers Salgspriser ere nedadgaaende, søge at danne sig et økonomisk selvstændigt Grundlag samtidig med den aandelige Udvikling, og Erfaringen her i Verden godtgør da ogsaa, at en vis Grad af økonomisk Uafhængighed er Betingelsen for høj social Dannelse.

I det forløbne Aar har man paa adskillige Omraader set fremhævet Ønskeligheden af Oprettelse af

Uddannelsesanstalter for de Mænd, som Ansvarer for Landbrugets tekniske Tilvirkning paahvile, og en ret indgaaende Forhandling har udspundet sig herom; tillige er der med Held paabegyndt Afholdelsen af Kursus for praktiske Landmænd, ligesom de aarlige Møder ved de større Landboskoler vinde stigende Tilslutning og behandle en Mængde aktuelle Spørgsmaal ret indgaaende. De Impulser, som herigennem gives, ere selvfølgelig af omfattende Betydning saavel for Deltagerne som for deres Omgangsfæller.

Høsten af Kornafgrøderne har i 1898 omtrent naaet et Middeludbytte, Høet har givet over Middel og Rodfrugterne betydelig under. Men hertil er at bemærke, at det regnfulde Vejr har vanskeliggjort og fordyret Arbejdet, ligesom en Del af Høet, navnlig det tidligslaaede, tog Skade. For Kornhøsten var Vejret derimod glimrende.

Uheldige Vejrforhold ved Saaning, Brakbehandling og ved Roernes Pasning er imidlertid en Ulæmpe af stor Betydning og er en særdeles følelig Udgiftsforøgelse. Og endvidere medførte Vejrforholdene en mangelfuld Udvikling af Kornet, saaledes at der var forholdsvis mange smaa Kjærner. Udtrykket Middelhøst maa derfor forstaas som en stærkt fyldende Høst med forholdsvis rigeligt Kærneudbytte, men af noget mangelfuld Kvalitet som Salgsvare. For de Jorder, som ikke sælge Korn — og det er jo langt den største Del af Landet, har Kvaliteten mindre Betydning, men ved Salget har den afgørende Indflydelse paa Prisen, og da netop de Jorder, som sælge Korn, have en Hovedindtægt af Sukkerroerne,

som slog meget fejl i Aar, og tillige regnfuldt og koldt Vejr forulæmper Arbejdet mest paa de sværere Jorder, kommer man til det Resultat, at Aaret 1898 har været ugunstigst for de sværere Jorder paa den sydlige Halvdel af de danske Øer.

Derimod har Aaret været langt bedre for de lettere Jorder, og det er jo saa meget glædeligere, som disse netop ligge i den Landsdel, som har lidt størst Skade af den for Udførsel af levende Kreaturer vanskeliggjorte Afsætning.

Hvedeprisen har i Gennemsnit af hele Aaret været omkring 1 Kr. højere pr. 100 Ø end i 1897, som atter var c. 80 Øre højere end i 1896. Desværre har i 1898 Prisen i sidste Kvartal været henholdsvis 85 og 20 Øre lavere pr. 100 Ø end i 1897 og 1896, og da Landmændene vist sælge mest i dette Kvartal, fremgaar det af Tallene, at Indtægten ved Salg af Hvede har været betydelig mindre end Aaret forud.

Prisen paa Byg synes derimod i sidste Kvartal 1898 at have været lidt (13 Øre) højere end i 1897; her spiller imidlertid Kvaliteten en saa stor Rolle, at Sammenligningen vanskeliggøres.

Rugen viser nogen Prisfremgang (54 Øre) imod 1897, hvorimod Havre har været 39 Øre lavere i Pris. Der kan maaske nok med ikke ringe Berettigelse rejses Indvending imod at nøjes med en Sammenligning af et enkelt Kvartal. Gennemsnitsprisen for hele Aaret giver imidlertid et ganske fejlagtigt Billede af Prisernes Indflydelse paa Landbrugets Omsætning, og Reglen turde være, at de Landmænd, som sælge Vintersæd og Byg, væsentlig afsætte det inden Nytaar,

hvorimod mulig en ikke ringe Mængde Havre sælges senere paa Vinteren.

Udbyttet af Kreaturholdet er Hovedfaktoren i Landbrugets Aarsopgørelse. Grundlaget herfor har været en knap Foderbeholdning fra Høsten 1897, saa knap, at Kreaturerne mange Steder maatte paa »Græs« inden der var en blot nævneværdig Antydning af Græs. Tilskudet af Kraftfoder var derfor stort og medførte betydelig Extraudgift. Saa kom Sommeren med overordentlig rigelig Græsvæxt over saa at sige hele Landet, og derved fremkaldtes en meget stor Forøgelse af Smørproduktionen.

Tager man Landbrugsaaet 1897—98, finder man en Udførsel af dansk Smør af 109 Mill. Ø imod 92,3 Mill. Ø i 1896—97 — altsaa en Forøgelse af c. $16\frac{1}{2}$ Mill. Ø . Og af disse kommer alene c. 10 Mill. Ø paa Juli Kvartal og c. 4 Mill. Ø paa Oktober Kvartal 1897. Den rigelige Græsning har altsaa givet sig Udslag i c. $8\frac{1}{4}$ Mill. Kr. Brutto! Man maa ikke forglemme at lægge Mærke til, at denne Forøgelse er fremkaldt af et Foderæmne som Græs, der ikke kunde finde anden Anvendelse end til Kreaturfoder — Forøgelsen af Udbyttet har altsaa ikke medført Udgifter til Indkøb af Kraftfoder. Dette er et Lyspunkt for 1898. Smørprisen har været dalende. Efter Gennemsnit af hele Aaret 2 Øre under 1896—97; men tager man Prisen og Udførslen kvartalsvis, kommer man til en endnu lavere Pris, nemlig 3,38 Øre pr. Ø under forrige Landbrugsaar. Dette Tal maner til Eftertanke, særlig da Udgiften til Foderstoffer have været en Del større end 1896—97 — vist i Alt omkring 2 Millioner Kroner Merudgift.

Udførslen af dansk Flæsk er gaaet ned fra 147 Mill. Ø i 1895—96 til 133 Mill. Ø i 1896—97 og 115 Mill. Ø i 1897—98. Samtidig med denne Nedgang i Udførslen er Prisen steget henholdsvis 7 og $1\frac{1}{2}$ Øre pr. Ø .

Det er ofte fremsat som en Antagelse, at Danmarks Tilførsel er medbestemmende ved Priserne i England, og saaledes, at Mindretilførsel forhøjede Prisen og omvendt. Det er ifølge Sagens Natur vanskeligt at finde en absolut afgørende Begrundelse for Prissvingninger; dog kan man ikke undgaa at fæste sig ved den Samstemning, som synes at være, dels i Flæskeprisens ovenfor nævnte Opgang og dels i følgende Tal:

	Oktober Kvartal	Januar Kvartal	April Kvartal	Juli Kvartal
	Mill. Ø	Mill. Ø	Mill. Ø	Mill. Ø
Udførsel af Smør 1896-97	19,3	23,8	29,0	20,3
— — 1897-98	23,2	25,8	30,0	30,0
Pris 1896-97	100,79	93,08	80,77	89,31
— 1897-98	95,77	92,77	79,15	82,69
Prisdifference mellem 18 ⁹⁶ / ₉₇ -18 ⁹⁷ / ₉₈	÷5,02	÷0,31	÷1,62	÷6,62

En Forøgelse af Udførslen af dansk Smør med 4 Mill. Ø og en Prisnedgang af 5 Øre, og ved Forøgelse i et Kvartal med c. 10 Mill. Ø en Nedgang af c. $6\frac{1}{2}$ Øre. Man standser uvilkaarlig ved disse Tal og tænker, at her ligger mulig en Sag af Betydning. Forinden man imidlertid slaar Noget fast, vil en langt grundigere Undersøgelse være at foretage,

men skulde det vise sig, at Forholdet virkelig forholder sig saa, at en Mindreudførsel fra Danmark kan forhøje vor Exportpris og det ved Beregninger kan godtgøres, at Prisforhøjelsen er saadan, at det betaler sig at formindske Produktionen, da kan man snart vente at se Landbruget — vaagent som det er — gøre en ny og hurtig Vending.

Danmark deltog med følgende Andele i Englands Forsyning med Smør, Flæsk (Baçon) og Æg:

	1896	1897	1898
Smør	41 pCt.	41 pCt.	45 $\frac{1}{2}$ pCt.
Flæsk (Baçon)	27 —	20 $\frac{1}{2}$ —	18 —
Æg	12 —	12 $\frac{1}{2}$ —	14 —

Det kunde synes ejendommeligt, om en Mindretilførsel af 18 Millioner £ Flæsk skulde have en Prisforhøjelse til Følge, naar den samlede Indførsel til England udgør, som Gennemsnit af 1897 og 1898, c. 550 Mill. £ ; mere sandsynligt ser det ud, at en Forøgelse af Smørudførslen fra Danmark med 16 $\frac{1}{2}$ Mill. £ kan influere paa Prisen, idet Englands Smørindførsel i Gennemsnit af 1897 og 1898 var c. 330 Mill. £ . Det er dog sikkert ikke rigtigt at tage Tallene for den samlede Indførsel, thi Konkurrencen finder ikke Sted imellem alle de forskellige Slags Flæsk og Smør, men indenfor de Kvaliteter, som have de samme Købere, og deri kan mulig Forklaringen søges, hvis det skulde vise sig, at der er Forbindelse imellem Pris og Tilbud af dansk Smør og

Flæsk. Vort Flæsk konkurrerer ikke direkte med Amerikas 415 Mill. R Flæsk og ejheller — i alt Fald kun i ringe Udstrækning med Australiens og Amerikas 43 Mill. R Smør og med en stor Del af de fra forskellige Lande ankomne 27 Mill. R .

I denne Forbindelse skal jeg dog tillade mig at minde om, at man maa gøre en bestemt Adskillelse imellem en naturlig og kunstig Produktionsforøgelse. Den Forøgelse af Smørtilvirkningen, som sidste Sommer fremkaldtes af den meget rigelige Græsvæxt, maa kaldes naturlig, medens Vintersmørproduktionen og Flæskefremstillingen maa benævnes kunstig, naar man dertil anvender betydelige Mængder indført Korn og Foderstoffer.

Man maa ogsaa tage i Betragtning, at det gaar nutildags med Landbruget som med Industrien — der er en Mængde faste Udgifter til Forrentning, Assurance, Folkehold, Driftsmateriel og lign., som skulle udredes, og ikke paavirkes meget af den større eller mindre Produktion, og Udgiften hertil for hver Mængdeenhed af fremstillede Varer bliver selvfølgelig mindre ved en større Omsætning — ganske særlig fordi Landbruget som Helhed kan siges nu at have indrettet sig paa den større Produktion.

En nøjere Undersøgelse paa den ene Side af Grunden til Prissvingningerne og paa den anden Side af Produktionsudgifterne ved en større og ved en mindre Produktion, vil kunne give en god Antydning af, hvad der er at foretrække. Og nu er det netop saa heldigt, at det forløbne Aar kan paavise en stigende Interesse for Regnskabsføring — dette Landbrugets meget svage Punkt. Mange Aar ville

sikkert gaa, før et blot nogenlunde tilfredsstillende Regnskab gennemføres i Landbruget, men allerede en Sammenstilling af Produktionspriser for et forholdsvis ringe Antal Ejendomme vil være vejledende i høj Grad.

For Kødproduktionen var 1898 et ejendommeligt og uheldigt Aar. Medens vor Udførsel af levende Kvæg i tidligere Aar har andraget c. 80,000 Stkr., gik den i Landbrugsaaaret 1897—98 ned til 52,000 Stkr., og samtidig steg Udførslen af Kød og Kødvarer samt Affald fra 19 Mill. M i 1896—97 til godt 32 Mill. M i 1897—98. Denne gennemgribende Forandring skyldes, at Tyskland den 1. Marts indførte Prøve med Tuberkulin for alle indførte Kreaturer og Tilbagevisning eller Tilintetgørelse af de reagerende. En saadan Anvendelse af Tuberkulinprøven er et Misbrug, idet Reaktionen kun angiver, at der et eller andet Sted i Dyret findes Tuberkelbaciller, men ikke i hvilket Omfang. Tyskland opretholder da ogsaa fornuftigvis fremdeles sin sædvanlige Kødkontrol og anvender kun Tuberkulinprøven paa Slagtedyr, som indføres fra Udlandet.

Der existerede allerede længe forinden den tyske Tuberkulinprøves Indførelse et dansk Forbud imod Indførelse af klovbærende Dyr fra Tyskland; dette opretholdtes og Tilbageførsel af reagerende Dyr var derved forhindret. Derigennem var det muligt at forhindre Udførsel af Kød af Dyr, som i tyske Karantainestationer havde reageret for Tuberkulinprøven og vor Kødudførsel hæmmedes ikke af det af den slesvigske Regeringspræsident udstedte Forbud imod Indførsel af saadanne Dyrs Kød til Tyskland.

Til den tyske Tuberkulinprøve kom den 15. November den danske Regerings, af et Udbrud af Mund- og Klovesyge i Vejle Amt foranledigede, Forbud imod Udførsel af levende Dyr fra Jylland, et Forbud, som hævedes den 23. Januar 1899. Jylland var saaledes i de sidste 6 Uger af 1898 ganske afskaaret fra Udførsel af levende Kvæg til Tyskland, og maatte slagte de hertil bestemte Kreaturer.

Omstændighederne have altsaa tvunget os ind paa Export af Kød i Stedet for Udførsel af levende Kreaturer. En saadan Overgang gøres selvfølgelig ikke uden Tab, men heldigvis vare vi allerede i god Tid forberedte paa Forandringen, og der var — til dels med Statsunderstøttelse — bygget Kvægslagterier i saadant Omfang, at den fornødne Slagteplads var disponibel, samtidig med at der blev Brug for den. Og medens Slagtingen og Kødets Behandling i Begyndelsen var ret mangelfuld, viste man sig hurtig i Stand til at efterkomme de Fordringer, som stilledes af Køberne.

I den tyske Rigsdag kan i den nærmeste Tid ventes forelagt et Forslag til Lov om Indførelse af almindelig Kødkontrol; der er dog Grund til at antage, at Bestemmelserne ikke ville hæmme vor Udførsel, men paa den anden Side synes Amerikas Adgang til det tyske Kødmarked samtidig at ville blive lettet, saaledes at man maa befrygte, at der herved paaføres os en ny Konkurrence.

Tilvirkningen af Pølser har som Følge af Udførselsvanskelighederne taget stærkt Opsving her i Landet — og vor Udførsel til Tyskland har vakt Opmærksomhed, saaledes at man kan befrygte For-

anstaltninger herimod. Det forekommer mig at gaa i den Retning, at Tyskland vil lette Pøsemagerne Tilvejebringelsen af Raamaterialier, og derved muliggøre, at Pølser, som i Tyskland er en saa stor Forbrugsartikel, tilvirkes i Indlandet.

Paa Grund af disse Forhold gaar Kreaturfedningen tilbage, hvilket er særlig føleligt for de Egne i Jylland, som frembringe Ungkvæg til Brug for Federne.

Vor Udførsel af Heste er i 1897—98 gaaet tilbage til omkring det Normale, idet man ikke kan regne med Aaret 1896—97, som udførte exceptionelt mange Heste, flere end vi kunne undvære.

Æggeproduktionen er i Tiltagende. Udførslen af danske Æg udgjorde 11,2 Mill. Snese i 1896—97 og 13,2 Mill. Snese i 1897—98. Priserne vare lidt højere og Kvaliteten synes at være i god Fremgang tiltrods for, at et stort Antal Producenter endnu mene at tjene deres egen Fordel ved at spekulere med Æggene.

Ved at sysle med Statistiken, saavel den danske som den engelske, er det ofte, at man kommer til at ønske, at vor Handelsstatistik var maanedlig, og at den kom nogle faa Dage ind i Begyndelsen af den følgende Maaned. Jeg er ikke ubekendt med, at en saadan Forandring vil være bekostelig, men Betydningen heraf vil være meget stor; man vilde derved være i Stand til hurtigt og nøje at kunne følge Bevægelserne, og det vilde meget bidrage til at klargøre Virkningen af indtrufne Begivenheder. Jeg skal dog ikke komme nærmere ind paa dette Punkt, da Statens statistiske Bureau selvfølgelig har

overvejet Muligheden af en saadan Forandrings Gen-
nemførelse. Skulde man ikke kunne naa saa vidt,
vilde det have sin store Betydning om Kvartals-
oversigterne over Ind- og Udførsel angav fra og til
hvilke Hovedlande Varerne vare ind- eller udførte;
herigennem vilde man i Aarets Løb allerede kunne
faa mangan værdifuld Oplysning.

Den Del af Lovgivningsarbejdet i det sidste Aar,
som direkte angaar Landbruget, har væsentlig taget
Sigte paa at fremskaffe Betingelserne for den øko-
nomiske Produktion. Loven om Handel med Gød-
nings- og Foderstoffer indeholder Bestemmelse om,
at industrielt behandlede Gødningsstoffer skulle led-
sages af Oplysning om en Del forskellige Forhold,
som have Indflydelse paa Varens Brugsværdi, medens
lignende Oplysninger som Regel ogsaa skulle afgives
angaaende industrielt behandlede Foderstoffer. Ga-
rantien kan dog for disses Vedkommende bortfalde,
naar Overenskomst herom er oprettet med Køberen.
Det vilde være for tidligt allerede nu — Loven traadte
i Kraft den 1. Januar — at udtale nogen Mening
om, hvorledes Loven vil virke. For Gødningsstofferne
er der dog al Grund til at antage, at Loven vil have
den tilsigtede Virkning, nemlig at hæmme Salg af
Kunstgødninger paa Grundlag af en særlig tillokkende
Benævnelse eller særlig veltalende Forklaring til en
uforholdsmæssig høj Pris.

For Foderstofferne synes der at herske Enighed
hos Købmandsstanden om at formaa Køberne til at
afstaa fra Garantidokumenterne. Det vil først med

Tiden vise sig, hvorvidt Landbruget som Helhed vil gaa ind herpaa, jeg tror det næppe.

En anden Lov, som tager Sigte paa at tilvejebringe et Grundlag for billigere Omsætningsmidler, er Loven om landøkonomiske Forskudsforeninger, efter hvilken der af Statskassen kan udlaanes et Beløb af 5 Millioner Kroner til Dækning af Landbrugets Driftsudgifter, Ogsaa denne Lov er — om end udkommet 3 Fjerdingaar før den ovenfor berørte, af for ny Dato til, at man kan udtale sig om dens Betydning. Den er hidtil kun benyttet i forholdsvis ringe Omfang — der er til 24 Foreninger bevilget Laan til et Beløb af c. 700,000 Kr., og endvidere ere Vedtægterne for 7 Foreninger stadfæstede. Af disse 31 Foreninger ligge 29 i Jylland, 1 paa Fyen og 1 paa Bornholm. Det er dog ingenlunde udelukket, at Udlaanet vil tage Fart og at det saaledes vil vise sig, at Loven afhjælper et virkeligt Savn, derved at den byder Landbruget Adgang til ved Hjælp af billige Penge at gennemføre saadanne Foranstaltninger som Forbedring af Besætningerne, Anvendelse af Kunstgødning, kraftigere Fodring og lign., hvilke det tidligere af Mangel paa disponible Penge har været afholdt fra.

Endvidere skal nævnes Loven om Foranstaltninger til Bekæmpelse af Tuberkulose hos Hornkvæg, hvorefter der er bevilget 100,000 Kroner til Støtte for Kvægejere, som ønske at benytte Tuberkulin. Tillige indeholder Loven Bestemmelse om, at levende Hornkvæg kun maa indføres til de af Landbrugsministeriet fastsatte Steder og imod at de inden 5 Dage efter Ankomsten prøves med Tuberkulin;

de reagerende Dyr skulle da enten tilbagevises eller føres til offentligt Slagtehus. Dyr, som indføres til Slagtning, skulle ikke prøves med Tuberkulin, men de skulle slagtes inden Forløbet af 10 Dage efter Indførslen.

Loven bestemmer endvidere, at Køer med Yvertuberkulose skulle dræbes, imod Erstatning fra Statskassen af $\frac{1}{4}$ af Dyrets Slagteværdi. Kødet udleveres til Ejeren, for saavidt det ikke befindes utjenligt til Menneskeføde, i hvilket Tilfælde der for det kasserede yderligere betales halv Erstatning.

I Henhold til samme Lov maa der ikke fra Mejerier til Kreaturføde udleveres Mælk og Kærnemælk, som ikke har været opvarmet til 68° R., ligesom ingen Mælk maa indføres til Landet, medmindre det godtgøres, at den har været opvarmet til samme Temperatur.

Af særlige Ønsker om Lovforanstaltninger, som ere oppe i Landbruget skal — foruden Skatteomlægningen og Forslaget om Jord til Landarbejdere — særlig nævnes: en Revision af Husdyrloven, Foranstaltninger imod Oldenborrer, Oxebremsen samt for Bekæmpelse af Ukrudt.

Forinden jeg slutter denne Oversigt er der en enkelt Side af Landbrugets Virksomhed, som jeg skal pege paa, nemlig det overordentlig store og ulønnede Arbejde, som udføres Landet over i de talrige enkelte Foreninger og Sammenslutninger, et Arbejde, som ganske sikkert i meget høj Grad har været Aarsag til Fremgangen. Det danske Landbrug organiserer sig i stedse fastere Rammer, og herigennem muliggøres det at udøve Paavirkning i be-

stemte Retninger og at berede Vejen for Forfølgelsen af et bestemt Maal. Uden saadant Fællesarbejde vilde det have været umuligt at faa Alle med, thi det er mange selvstændige Bedrifter her er Tale om — omkring 150,000.

Et meget nærliggende Spørgsmaal, efter at nu forskellige Forhold, Landbruget vedrørende, ere omtalte, er hvorledes Landbrugets Status egentlig er. Tal herfor kan ikke gives, men man har vist Ret i at antage, at de senere Aar betegne nogen Fremgang, forsaavidt som Besætninger, Driftsmateriel og mulig tillige Jordens Frugtbarhed forøges og, som gentagende berørt, Produktionen arbejder sig frem i økonomisk Retning. En lille Antydning af den nuværende Stilling kan findes deri, at medens Gælden til de Kreditforeninger, som laane ud til Landbruget, i $18^{95}/_{96}$ — $18^{96}/_{97}$ steg 8,6 pCt., steg Gælden i $18^{96}/_{97}$ — $18^{97}/_{98}$ kun 3,6 pCt., hvorimod Gælden til Kreditforeninger, som laane ud i københavnske og Købstads Ejendomme, steg henholdsvis 3,2 og 5 pCt.

Disse Tal give dog kun en svag Antydning, dels fordi Kreditforeningerne kun delvis adskille deres Virksomhed imellem Laan i egentlige Landejendomme og i andre Arter af Ejendomme, men væsentlig fordi man af Laanesummerne til Kreditforeningerne ingen Oplysning faar om de sekundære Prioriteter.

Nu at dømme om Aaret 1898 er for tidligt; thi vel er Mindreindtægten for Smør, sammenlagt med Merindtægten for Flæsk og Æg, c. 5 Mill. Kroner, sammenlignet med Priserne i forrige Aar, men Høst-udbyttet kan og har rimeligvis rigelig dækket Min-

dreindtægten. Man maa erindre, at Forskellen af Høstværdi i de sidste 5 Aar udgøre det store Beløb af 58 Mill. Kroner.

Naar man tager alle Forhold, Landbruget vedrørende, i Betragtning, tør man dog nok udtale den Antagelse, at dets økonomiske Stilling er i nogen Fremgang; dog herfra og til at betegne Landbruget som et særlig indbringende Erhverv, er der et langt Spring. Alene det at mene at kunne konstatere, at Forholdene have formet sig saaledes, at Landbruget, trods megen Modgang og stærke Prisfald, er i fuld Overensstemmelse med og Forstaaelse af Forholdene, er imidlertid saa glædeligt, at man tør sige, at det danske Landbrugs Stilling er til Ære for vort Land, og Aaret 1898 er en yderligere Bekræftelse heraf.

Vil man nu til Slutning forsøge at se ud i Fremtiden, da kan man ikke undlade at tænke paa de usikre Udsigter, som der er for vor Kødafsætning til Tyskland; dog maa man med Rette kunne vente sig Noget af den Protest imod Vanskelighederne for Tysklands Kødforsyning, som har givet sig Udslag saavel i Henvendelser fra de enkelte Byer, som i de sidste Dage fra Repræsentanter for tyske Købstæder paa et i den Anledning afholdt Møde, som nærmest tager Sigte paa Indførsel af levende Kreaturer.

Vore andre Produkter — Flæsk, Smør og Æg — gaa langt overvejende til England, og dette Lands Indførsel af disse Varer er heldigvis stadig i Fremgang. Indførslen af Kød (levende Kreaturer undtaget), Flæsk m. m., udgjorde i Aaret 1896 26,8 ₧ pr. Individ, i 1897 29,3 ₧ og i 1898 32,2 ₧, af Smør henholdsvis 7,7, 8,0 og 8,3 ₧, og af Æg 40, 42 og

43 Stk. England synes altsaa endnu ikke at være overmæt, og da det er en Kendsgerning, at Fordringerne til Fødemidlernes Velsmag stige i samme Grad som Adgangen til den bedre Kvalitet lettes, tør man vel nok haabe, at Danmark, ved stadig at arbejde paa Kvalitetens Forbedring, kan holde sin gode Stilling i det engelske Marked og finde Afsætning for sine Varer til de højeste Priser. De andre Lande ville nok forbedre deres Varer, men det staar til Danmark at vedblive med Fremgangen og at udnytte sin gunstige Beliggenhed saaledes, at om end Konkurrenterne naa frem, Danmark dog beholder sin ledende Stilling og tager Førerpræmien hjem.

Den mørke Sky, som viste sig for nogle Aar siden, da Tanken om det »større Storbritannien« blev sat frem, er dreven bort og synes for Tiden, da Parolen er den »aabne Dør«, næppe at have Udsigt til at faa den gunstige Vind, som kan bringe den i truende Forbindelse med vort Afsætningsomraade.

Landbruget ser saaledes fortrøstningsfuldt paa Fremtiden og haaber paa, at ikke pludselige Omvæltninger skulle gribe forstyrrende ind i dets rolige, maalbevidste Arbejde for at opbygge den Selvstændigheds Bygning, til hvilken Grunden blev lagt for over 100 Aar siden, og paa hvilken det siden den Tid Aar for Aar har føjet Sten paa Sten.
